

HET AZIATISCHE GEVAAR

De zomervakantie zit er op. Ik vermoed dat u, thuisgebleven of thuisgekomen, vrolijk doorgegaan bent met mailen, sms'en en appen. Het is anno 2015 de natuurstaat van de homo sapiens.

Toen de gereformeerde staatsman en theoloog Abraham Kuyper (1837-1920) van 1905-1906 een negen maanden durende reis om de Middellandse Zee maakte, legde hij zijn indrukken al schrijvend vast. Thuisgekomen in Den Haag voltooide hij zijn reisverslag. Een half jaar later verschenen er twee enorme pillen, onder de titel *Om de oude Wereldzee*, samen goed voor 1064 pagina's. Hij beschrijft zijn enorme reis per spoor, boot en soms ook te paard en de afgelegde route: Roemenië, Oekraïne, Rusland, Turkije, Israël, Egypte, Soedan, Griekenland, Italië, Tunesië, Algerije en Marokko. Onder tussen geeft hij religieuze, etnologische en politieke analyses, beschouwingen en commentaren op personen, volken, werelddelen en de drie monotheïstische godsdiensten.

Historicus George Harinck, directeur van het Historisch Documentatiecentrum voor het Nederlands Protestantisme (1800-heden) van de Vrije Universiteit, reisde vorig jaar met een cameraploeg Kuyper na. U hebt het allemaal kunnen zien en horen in de achtdelige Ikon-serie *Om de oude wereldzee* die vanaf mei werd uitgezonden op NPO2. Of kunnen lezen op Harincks blog of in de kranten waarin hij verslag deed van deze reis. Ook schreef hij er een boek over: *Aan het roer staat het hart*.

Origineel is het idee van de documentairemakers om een beroemd geworden reis over te doen, bepaald niet. In *Beagle* maakte de Britse auteur en avonturier Redmond O'Hanlon dezelfde reis als Charles Darwin in de jaren 1831-1836 met het gelijknamige schip. En onze nationale geschiedenisleraar Geert Mak ging in 2010 John Steinbeck achterna. Die trok in het najaar van 1960 met zijn poedel Charley dwars door Amerika.

Het is daarom wachten op de volgende serie over een beroemde reis. Wat mij betreft krijgen we

niet snel te veel reisverslagen. Behalve alle commerciële rimram die onlosmakelijk met dergelijke producties gepaard gaat, houden we er zinvolle en voor het onderwijs aantrekkelijke beeldvormers aan over. Dat ligt in het geval van Harinck niet het minste aan de gereformeerde voorman 'Abraham de Geweldige' zelf. 'Hij verveelt nooit', schrijft Harinck.

Belangrijker is, dat veel observaties van Kuyper meer dan honderd jaar later weinig van hun geldigheid verloren hebben. Hij schreef over de Koptische kerk: 'Geen christelijke kerk die zo hard, zo bitter, onder bloedige vervolgingen heeft geleden als die in Egypte.' Het overheersende thema voor Kuyper was de steeds grimmiger wordende confrontatie met de islam. Kuyper is de man van de grote greep

'Veel observaties van Kuyper hebben meer dan honderd jaar later weinig van hun geldigheid verloren'

en dan grijp je er ook weleens naast. Zijn nuancering van de Jodenpogroms in Odessa in 1905 is daarvan een voorbeeld. Boeiend is zijn analyse van China. Volgens Kuyper zal de Chinees op den duur niet alleen de Japanner in kracht en ontwikkeling overtreffen, maar ook de Europeaan. Dat verklaart de titel van het hoofdstuk waarmee Kuyper zijn reisverslag begint: 'Het Aziatisch gevaar'. Hij was een kind van zijn tijd. Net als wij. ■

Ton van der Schans is voorzitter van de VGN. Hij werkt als docent geschiedenis op de Driestar Hogeschool (pabo) in Gouda.

